

פרי עץ חיים

חודש כסלו בשכ"ו לשטרות תשע"ה עלון מס' 1

מרן הגאון הרב יצחק רצאבי שליט"א

ביאור דברי הרמב"ן בדבר חטאם של החשמונאים אשר נטלו לעצמם את המלוכה אע"פ שאינם משבט יהודה. מתוך "שערי יצחק" השיעור השבועי של מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א פוסק עדת תימן ונשיא הישיבה שנמסר במוצש"ק וישלח ה'תשע"ד ב'שכ"ה

נאמר בתורה, לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילה וְלוֹ יִקְהֶת עַמִּים [בראשית מ"ט, י']. זוהי הברכה שיעקב אבינו ע"ה בירך את שבט יהודה, עד ימות המשיח, 'עד כי יבוא שילה', כִּי יְהוּדָה גִּבּוֹר בְּאַחֲיוֹ [דה"א ה', ב'].

יודועים דברי הרמב"ן [שם] האומר, כי החשמונאים נכשלו בעניין זה. דהיינו, שהיה איסור במה שהם לקחו לעצמם את המלוכה. על אף גדולתם ובזכותם נעשה נס חנוכה, והגם שעד היום אנו מקיימים דבריהם, במה שקבעו בי"ד של חשמונאים ובמה שייסדו לדורות, אבל בכל זאת, הקב"ה מדקדק עם צדיקיו וחסידיו כחוט השערה. אמנם ישנה זכות, אבל ישנה גם חובה, וְלֹא נָגַע זֶה אֶל זֶה. ע"י נבואה. **זֶה הִיָּה עוֹנֵשׁ הַחֲשֻמוֹנָאִים, שְׁמַלְכוּ בְּבֵית שֵׁנִי.**

בל נחשוב ח"ו, כי החשמונאים היו אנשים קטני ערך, שהיו יודעי מלחמה, ומה שנלחמו ביוונים ויכלו להם, היה בכח גבורתם, וכל הצלחתם באה מכח שהיו אנשי תחבולות. **כִּי הִיוּ חֲסִידֵי עֲלִיּוֹן, וְאֵלֵּמָּלָא הֵם, נִשְׁתַּכְּחוּ הַתּוֹרָה וְהַמְּצוֹת מִיִּשְׂרָאֵל.** הרי היוונים כמעט איבדו את עם ישראל מבחינה רוחנית, שליטתם נמשכה עשרות שנים, חמשים ושנים שנה, ורצונם היה להשכיח תורה מִיִּשְׂרָאֵל, וגזרו גזירות על המצוות היסודיות ביותר. ולולא החשמונאים אשר קמו ועמדו כנגדם, הם כמעט הצליחו רח"ל. **וְאֵפֶּיךָ עַל פִּי כֵן, נִעֲנָשׁוּ עוֹנֵשׁ גָּדוֹל. כִּי אֲרֻבַּעַת בְּנֵי חֲשֻמוֹנָאִי הִזְקִין, הַחֲסִידִים הַמּוֹלְכִים זֶה אַחֵר זֶה, עִם כָּל גְּבוּרָתָם וְהַצְלָחָתָם, נִפְּלוּ בִיד אוֹיְבֵיהֶם בַּחֲרֵב. וְהִגִּיעַ הָעוֹנֵשׁ בְּסוֹף, לָמָּה שֶׁאִמְרוּ רַ"ל [בבא בתרא דף ג' ע"ב], כֹּל מֵאֵן דְּאִמְרָא מִבֵּית חֲשֻמוֹנָאִי קָאֲתִינָא, עֲבָדָא הוּא. שִׁנְכַּרְתּוּ כּוֹלָם בְּעוֹן הַזֶּה.**

הַגַּמ' שם מספרת, על אותה נערה, שהורודוס המלך רצה לקחתה לאשה. וכיון שסירבה, ולא יכלה להימלט, איבדה את עצמה לדעת. וקודם לכן עלתה לגג והכריזה, כי מי שיגיד שהוא מבית חשמונאי, שיידעו שהוא עבד. הלא הורודוס, היה עבד של בית חשמונאי. היא האחרונה שנשארה מבית חשמונאי. ממילא במותה, אבד היחוס

המשך בעמוד 4

ראש הישיבה הרב נריה חובארה שליט"א

תמצית שיטות הראשונים בעניין
איסור השתמשות לאור נרות חנוכה וטעמיו

בַּגַּמ' שבת דף כ"א ע"ב, אמר רבי זירא אמר רב מתנה, ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב, פתילות ושמיים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, מדליקין בהן בחנוכה, בין בחול בין בשבת. אמר רבי ירמיה, מאי טעמא דרב, קסבר כבתה אין זקוק לה, ואסור להשתמש לאורה. (פירוש, ועל כן אין חשש שמא יטה). אמרו רבון קמיה דאב"י משמיה דרבי ירמיה, ולא קיבלה. כי אתא רבין, אמרו רבון קמיה דאב"י משמיה דרבי יוחנן, וקיבלה. אמר, אי זכאי גמירתיה לשמעתיה מעיקרא. והא גמרה, נפקא מינה לגירסא דינקותא. עכ"ל הגמ'. ובטעמא דאסור להשתמש לאורה, פירש שם רש"י (ד"ה אסור להשתמש), דיהא ניכר שהוא נר מצוה. ע"כ. וכן כתב לקמיה, על הא דאמרין התם דבשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו, ואמר רבא צריך נר אחרת להשתמש לאורה, ואי איכא מדורה לא צריך, ואי אדם חשוב הוא, אף על גב דאיכא מדורה צריך נר אחרת. ע"כ. פירש רש"י בזה"ל, [צריך] נר אחרת, לעשות היכר לדבר. ואי איכא מדורה, אש, לא צריך נר אחרת לפי שמשמש לאור המדורה, ויש היכרא שהנר של מצוה היא. ואי אדם חשוב הוא, שאינו רגיל להשתמש לאור המדורה, צריך נר אחרת, דאי לא, לא הוי היכר. עכ"ל. ומבואר בדבריו דטעם איסור השתמשות בנרות חנוכה הוא משום דאין היכר שהדליקם לשם מצוה, דהרואה אומר לצורכו הדליקן שהרי משתמש בהם.

ולכאורה צ"ב, דבהמשך הסוגיא שם (דף כ"ב ע"א) איתא, אמר רב יהודה אמר רב אסי (אמר רב) אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה. כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי, וכי נר קדושה יש בה. מתקיף לה רב יוסף, וכי דם קדושה יש בו, דתניא ושפך וכסה, במה ששפך יכסה, שלא יכסנו ברגל, שלא יהו מצות בזויות עליו. הכא נמי שלא יהו מצות בזויות עליו. ע"כ. ומבואר דטעם איסור ההשתמשות לאור נרות חנוכה הוא משום ביזוי מצוה, ולא משום היכר. ולמה נאד רש"י מטעם זה וכתב טעם אחר מדנפשיה.

אולם דבר זה תלוי במחלוקת הראשונים בביאור מימרא דרב יהודה אמר רב אסי, דקאמר אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה, מאי אתא לאשמועין, והאם פליג על מימרא דרבי זירא משמיה דרב או לא. ואחר העיון בדברי רבותינו הראשונים, מצאנו בזה בס"ד שבעה דרכים. ואכתוב כאן רק תמצית השיטות בקיצור, בלי להרחיב בביאור עומק סברותיהם ושורש מחלוקתם, כי קצר המצע מהשתרע. וממילא יתבאר דברי רש"י על פי כמה מהדרכים דלקמן כאשר יראה המעיין).

המשך בעמוד 3

פרי חיים מעמלם של בחורי הישיבה

הבה"ח גבריאל כברה

בעניין מנהג אכילת גבינה ומאכלי חלב בחנוכה

זה לשון הרמ"א בדרכי משה (סימן תר"ע אות א'), וכתב הר"ן פרק במה מדליקין (דף י' דיבר ראשון) שגזרו היונים על כל הבתולות שיבעלו להגמון תחלה, וע"י אשה אירע הנס, דאמרין במדרש דבתו של יוחנן כהן גדול האכילה לראש האויבים גבינה לשכרותו וחתכה ראשו וברחו כולם, על כן נוהגין לאכול גבינה בחנוכה עכ"ל. וכן כתב הכל בו (סימן מ"ד ג' ע"ג) ע"כ. ובהגהות הרמ"א לש"ע העלה בזה"ל, יש אומרים שיש לאכול גבינה בחנוכה, לפי שהנס נעשה בחלב שהאכילה יהודית את האויב (כל בו ור"ן).

ולשון הר"ן שהעתיק "על כן נוהגין לאכול גבינה בחנוכה", לפנינו הוא בשינוי "ועל זה נהגו לאכול גבינה בחנוכה". ואם תעמיק בין תבין דלשון "על זה נהגו" קל הוא מלשון "על כן נוהגין". דעל זה נהגו, רצה לומר שעל זה סמכו, אבל לאו למימרא שכן ראוי לנהוג, מה שאין כן "על כן נוהגין". ואפילו אם תמצי לומר דאין הבדל בין הלשונות, מכל מקום מה שכתב הרמ"א בהגהה "יש אומרים שיש לאכול גבינה" לכאורה חמור הוא מלשון הר"ן שלא כתב אלא "על כן נוהגין". וצריך עיון.

אין שיהיה כתב מרן בש"ע המקוצר (סימן ק"כ סעיף ד'), ומה שבקצת קהילות נוהגין לאכול מאכלי חלב בחנוכה זכר לנס שנעשה על ידי חלב שהאכילה יהודית את מלך יון, לא נהגו זאת בקהילותינו. ע"כ. ובהערה י"א כתב בזה"ל, ידוע, ואעפ"י שלא השמיטו השתילי זיתים. ע"כ.

כלומר אע"פ שדרכו בקודש להשמיט כל הגהת רמ"א שאינה

המשך בעמוד 4

פרי חיים מעמלם של בחורי הישיבה

הבה"ח אוראל שירון

בעניין תדיר ושאינו תדיר בברכות נרות חנוכה

בגמרא שבת (כ"ג ע"א) אמר רב יהודה יום ראשון הרואה מברך ב' ומדליק מברך ג'. ובגמרא מגילה (כ"א ע"ב), לפניו מאי מברך, רב ששת מקטריזא איקלע לקמיה דרב אשי וברך מנ"ח. ופירש רש"י ד"ה מנ"ח, על מקרא מגילה ושעשה נסים ושהחיינו. עכ"ל. וכן נפסק ברמב"ם הלכות חנוכה (פ"ג ה"ד) המדליק אותה בלילה הראשון מברך שלש ברכות ואלו הן, בא"י אמ"ה אקב"ו להדליק נר שלחנוכה, בא"י אל" מ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בא"י אל" מ"ה שהחיינו וקיימ' והג' לזמן הזה. וכל הרואה אותה ולא בירך, מברך שתיים, שעשה נסים לאבותינו ושהחיינו. עכ"ל. וכן הוא בשו"ע סי' תרע"ו סעיף א', המדליק בליל ראשון מברך שלש ברכות, להדליק נר חנוכה, ושעשה נסים, ושהחיינו.

ולכאורה צ"ב מדוע ברכת שהחיינו נתקנה אחרי שעשה נסים הרי קיימ' תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם.

ואפשר לתרץ על פי מה שכתב מהר"ץ בשו"ת פעולת צדיק חלק ג' סי' ס"ח וז"ל, נשאלתי על מה שכתב הטור סי' תרצ"ב ס"א הקורא המגילה מברך לפניו ג' ברכות על מקרא מגילה ושהחיינו ושעשה נסים וכו'. (וכבר העיר הרב משה רצאבי בנווה צדיק שכן הוא בחלק מנוסחאות הטור, דהיינו שכל השאלה היא לפי הגירסא שלהם. משא"כ אצלנו בטור שגורסים בו כהשו"ע). והש"ע כ' בהיפך שסידר שהחיינו לבסוף הלא דבר הוא. ונראה ליישב דהטור נקט כן משום סברת רבני מקומו ר"ת והרא"ש דסברי דגם ביום חוזר ומברך שהחיינו (לכאורה צ"ב דהרי הטור כתב על זה "ואין נוהגין כן") וא"כ יש להקדימה מדין תדיר ושאינו תדיר דתדיר קודם דשהחיינו רגילה תמיד ב"ט, משא"כ שעשה נסים דאין רגילה כי אם בחנוכה ופורים לבד. ומר"ן הקדים שעשה נסים לשהחיינו דס"ל דאין לומר שהחיינו כי אם פעם אחת בלילה לבד. א"כ נמצא דשעשה נסים יש לה עדיפות בכאן שמברכים אותה שתי פעמים בלילה וביום א"כ שהחיינו נחית דרגא שאינו רק בלילה לבד, וכבר קי"ל דלא אמרין תדיר קודם אלא היכא דאין לו עדיפות על האחר אבל כשיש לאחר עדיפות ידחה התדיר וכדכ' הרדב"ז ולקט הקמח רמזתים בפ"י סדור תפלות שלי בעניין תפילת ראש חודש. עכ"ל.

ולפי דבריו מתורץ גם אצלנו גבי חנוכה, דלכולי עלמא מברכים שהחיינו רק בלילה הראשון, ולכן יש עדיפות לשעשה נסים שמברכים אותה בכל הלילות, ואין אומרים תדיר קודם.

והגאון מוה"ר חיים כסאר זצ"ל בשם טוב (מגילה א' ג') תירץ באופן אחר וז"ל, ונראה טעמא דהקדמו שעשה נסים לשהחיינו כאן וגבי חנוכה וכמו שיתבאר לפנינו בעז"ה ולא אמרין דתיקדם שהחיינו דהויא לה תדיר קודם, משום דברכת שעשה נסים שייכא ג"כ לברכה ראשונה דהדלקת חנוכה היא עיקר פירסום הנס, דאי לאו האי טעמא הוה מקדמין ברכת הזמן לברכת שעשה נסים. ותימה על הטור ז"ל בסי' תרצ"ג שהקדים ברכת הזמן לברכת שעשה נסים וכו' עכ"ל. דהיינו הברכה השניה שעשה נסים היא שייכת לראשונה, דהדלקת חנוכה היא עיקר פירסום הנס.

והנה מהר"ץ בעץ חיים חלק ג' דף קט"ז ע"א בד"ה ואם (לגבי מנחת יום כיפור) כתב וז"ל, ואם חל בשבת אומרים צדקתך, כיון שהוא יום עינוי (ב"י וש"ע). ויאמרנה אחר שמשלים אבינו מלכנו. ואע"ג דתדיר קודם, הני מילי כשהן שווים ואין יתרון לזה מלזה, וכאן אבינו מלכנו מעין תפילה היא. ועוד שיותר שייכות יש לאבינו מלכנו בעשרת ימים מצדקתך. ועוד דצדקתך אין אומרים אותו אלא במנחה, אבל אבינו מלכנו אומרים אותו שחרית ומנחה (שכ"ג סי' תרכ"ב). וכעין זה כתב בספר לקט הקמח א"ח דף י"א ע"א וז"ל, וכפי זה לפי מנהגינו שעושים נשיאות כפים, גם הוא שייך לתפילה יותר, לכך יאמר צדקתך יחר אבינו מלכנו ככתוב בעמוד עכ"ל.

אבותינו סיפרנו לנו

"וטובח טבח והכן" (מ"ג ט"ז)

הגאון רבי אברהם סייביה זצ"ל, היה רבה של גאוב במחוז כולאן שבתימן. מסופר עליו, כי בהיותו צעיר לימים, היה שוקד על תלמודו יחד עם חבריו ממשפ' צפירה. באחד הימים, אירע ששניהם הוזמנו לשמחת חתן. כאשר שחטו את השור לשמחה, התברר כי נמצאה שאלה בשור השחוט. מאחר שלא היו רבנים במקום, שאלו את שני הת"ח הצעירים. מארי אברהם פסק שהשור כשר, ואילו חבריו פסק לאיסור. כאשר הגיע אביו של חבריו הנ"ל, פסק הוא כי הצדק עם דברי מארי אברהם. אותו בן, התעקש בדעתו החליטו לשאול את חכמי הדור. מארי אברהם חפץ לשאול את חכמי צנעא, ואילו חבריו רצה לשאול את חכמי עירו תנעם. לבסוף שלחו את השאלה לשני המקומות. והנה, משני המקומות, מצנעא ומתנעם הגיעה תשובה זהה: השור כשר. חכמי צנעא הוסיפו בסוף המכתב: "יאכלו בשר בשמחה" וחכמי תנעם הוסיפו: "יאכלו ענוים וישבעו".

עוד מספרים, כי לאחר שראה מארי אברהם את התלהבות האנשים לעלות לאר"י, אמר להם: תדעו לכם שבאר"י אין יהדות כמו פה, לא מכבדים את הזקנים והת"ח. את לבוש האנשים {הקמץ} יתנו לנשים, ואת לבוש הנשים {לבאס} יתנו לאנשים, אשר על כן למה אתם נחפזים לעלות? זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

המשך דברי ראש הישיבה הרב נריה חובארה שליט"א

זו. וכו'. וכן דעת הרשב"א בתירוץ א', והמאירי והריטב"א ועוד ראשונים.
ה. בפירוש הר"ן על הרי"ף (שם דף ט' ע"א), שמע מינה אסור להשתמש לאורה. פירוש כל תשמישין ואפילו תשמיש מצוה, דכיון שעל ידי נס שנעשה במנורה תקנוה, עשאוה כמנורה שאין משתמשין בה כלל וכו'. והא דאמר רב לקמן אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה, לאו למימרא דדוקא תשמיש דרשות אסור אבל תשמיש דמצוה שרי, אלא לומר דאפילו ריצוי מעות שהוא תשמיש קל אסור. והכי מוכח בירושלמי. וכן נראים דברי הרמב"ם ז"ל בפרק ד' מהלכות מגלה וחנוכה. עכ"ל. וכן כתב עוד שם בדף ט' ע"ב. וכיוצא בזה כתב גם בחידושי שם דף כ"ב ע"ב, אסור להרצות מעות כנגד נר של חנוכה. פירוש חדא דאית ביה תרתי נקט, אסור להשתמש לאורה ואפילו הרצאת מעות דתשמיש עראי הוא. וזה כדעת הרמב"ן ודעמיה דלפי שתי המימרות אסור אפילו תשמיש דמצוה, אלא שהר"ן חולק בטעם האיסור דאינו רק משום דיאמר הרואה לצורכו הוא דאדלקה או משום ביזוי מצוה, אלא דעשאוה כמנורה שאין משתמשין בה כלל.

ו. בפסקי הרא"ש שם (פ"ב סימן ו') כתוב בזה"ל, אמר רב יהודה אמר רב אסי, אסור להרצות מעות כנגד נר של חנוכה. ואף על גב דאיפסיק לעיל דכל תשמיש אסור [להשתמש] לאורה, צריכין לההיא דהרצאת מעות. דהא דאמרין לעיל דאסור להשתמש לאורה, היינו דוקא תשמיש קבוע דהרואה אומר לשם תשמיש זה הדליקה ולא לשם מצוה, אבל תשמיש עראי, לזה לא הדליקה. ואשמעינן רב אסי דאף תשמיש עראי של גנאי כגון הרצאת מעות אסור, לפי שידין סמוכות לנר לעינין בהן יפה. וכן משמע לישנא דקאמר כנגד נר חנוכה. ולא קאמר אסור להרצות מעות לאורה. עכ"ל הרא"ש. ובבית יוסף סימן תרע"ג הביאו, וכתב דנראה מדבריו, [ד]בתשמיש עראי שאינו של גנאי, דהיינו שאינו צריך להיות ידיו סמוכות לנר, שרי. ולא ידעתי למה לא כתבו כן רבינו (הטור) ורבינו ירוחם. עכ"ל הבית יוסף. וכן משמע מדברי לקט יושר שכתב, אסור להשתמש לאורה ואפילו תשמיש עראי של גנאי. וכן מבואר בשו"ת מהרש"ל סימן פ"ה (דיני חנוכה), דאסור להשתמש לאורן בין תשמישי רשות בין תשמישי מצוה, ואף תשמישי עראי כגון הרצאת מעות אסור, מאחר שמקרב ידו אל הנר, אבל שאר תשמישי עראי שרי. ועיין מרדכי סימן רס"ט.

ז. בחידושי הרשב"א דף כ"א ע"ב כתב, דאסור להשתמש לאורה כל תשמיש ואפילו תשמיש דמצוה כגון סעודת שבת וקריאת התורה, ורב אסי נמי הוסיף בה לקמן אפילו תשמיש כל דהו שאינו נראה כנהנה, דאמר אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה, כלומר אפילו מרחוק כנגדה שאינו נראה כנהנה ממנה, והיינו דמתמה עליה שמואל וכי נר קדושה יש בו. וכן פסק הרב אלפסי ז"ל כדברי כולם להחמיר, ואף על גב דאיפליגו רב ושמואל במדליקין מנר לנר ואוקימנא פלוגתייהו באכחושי מצוה ובדקא מדליק משרגא לשרגא וקיימא לן כשמואל דשרי, אבל בקינסא לכולי עלמא אסור משום בזוי מצוה, דאלמא היכא דאיכא משום ביזוי מצוה בלחוד הוא דאסור הא היכא דליכא משום בזוי מצוה שרי, והכא בתשמיש דמצוה לאו בזוי מצוה איכא, ו"ל דכל שמשמש בו לא מיפרסמא מילתא דהרואה אומר לצרכו הוא דאדלקה, והלכך אפילו ליכא משום בזוי מצוה כל היכא דלא מיפרסמא מילתא אסור, והיכא נמי דאיכא משום בזוי מצוה כהרצאת מעות מרחוק כנגדה אסור אף על גב דליכא משום פרסומי ניסא וכו'. עכ"ל. ומבואר בדבריו אלו, דליכא משום ביזוי מצוה בתשמיש של מצוה, אלא דאסור משום דהרואה אומר לצורכו הוא דאדלקה וליכא פרסומי ניסא, ובתשמיש של רשות יש ביזוי מצוה ואסור אפילו אם אין חשש מצד הרואה. ולפי דרך זו, יהיה מותר להשתמש תשמיש עראי של מצוה. דשני הטעמים לא שייכי. (ועיין שם שכתב עוד לתרץ כדברי הרמב"ן ודעמיה, דכל שאדם משתמש ממצוה זו לאחרת ביזוי מצוה היא זו, דמיחזי כמאן דלא חביבא ליה הך מצוה ועביד מצוה זו תשמיש למצוה אחרת וכו').

ומכלל דרכים אלו, למדנו כמה טעמים לאיסור השתמשות בנרות חנוכה, למאי דקיימא לן כרב זירא משמיה דרב דאסור להשתמש לאורה. א'. כדי שיהא היכר שהודלקו לשם מצוה. כי אם ישתמש בהם, יאמר הרואה דלצורכו הדליקם. ב'. משום ביזוי מצוה. ג'. כיון שהם זכר לנרות ולשמן של היכל, אסורות הן בהנאה כל עיקר. או כמו שכתוב ברי"ן, דכיון שעל ידי נס שנעשה במנורה תקנוה, עשאוה כמנורה שאין משתמשין בה כלל. ד'. משום שהוקצו למצוות. ויש כמה חילוקי דינים כפי חילופי הטעמים הנ"ל, וכמו-כן כמה מחלוקות שנזכרו בפוסקים האחרונים, תלויים הם בשיטות הראשונים הללו. ובמקום אחר נרחיב בזה אי"ה.

א. דעת בעל המאור שם (דף ט' ע"א מדפי הרי"ף) דשתי המימרות פליגן אהדדי. וזה לשונו, למאן דאמר אסור להשתמש לאורה של נר חנוכה, כל תשמיש במשמע, אפילו תשמיש דמצוה ותשמיש קדושה, משום דקסבר כיון שהם זכר לנרות ולשמן של היכל אסורות הן בהנאה כל עיקר, אפילו לקרוא בספר, ואפילו לסעודת שבת ולסעודת מצוה. ולמאן דאמר אסור להרצות מעות כנגד נר של חנוכה, דוקא הרצאת מעות וכיוצא בה שהיא תשמיש רשות ושל חול, וכדקא פירש טעמיה משום בזוי מצוה, אבל תשמיש מצוה ותשמיש קדושה מותר להשתמש לאורה וכו'. (ועיין שם דאיהו מסיק לדינא כרב אסי, ולכן מתיר להשתמש לאורה תשמיש של מצוה. ורוב הראשונים פליגי עליו בזה).

ב. בעל העיטור בהלכות חנוכה כתב בזה"ל, אמר רב יהודה אמר רב, אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה שלא יהא מצות בזויות עליו, ודוקא תשמיש חול אבל תשמיש קדושה שרי. עכ"ל. ומבואר דסובר כן (דתשמיש מצוה מותר) בדעת רב גופיה. ולשיטתו אין מחלוקת בין שתי המימרות, ורב יהודה בא לפרש דמאי דקאמר רב זירא משמיה דרב, אסור להשתמש לאורה. היינו בתשמיש חול כהרצאת מעות. כי טעם האיסור משום ביזוי וזה שייך לפי דעתו רק בתשמיש חול. [ומסתבר כן לפי גירסתו דגריס אמר רב יהודה אמר רב] "רב" אסור להרצות מעות וכו', ולא גריס אמר רב אסי. דלפי זה שתי המימרות הן אליבא דרב. וכן דעת שבלי הלקט. ועיין תניא רבתי סימן ל"ה. ולפי זה גם רב יהודה משמיה דרב סבירא ליה דטעם האיסור הוא משום ביזוי מצוה.

ג. בתוס' הרא"ש שם (דף כ"ב ע"א) כתב בדעת רב יהודה דקאמר אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה בזה"ל, ולי נראה, דסבר דמותר להשתמש לאורה. דמאן דאמר אסור להשתמש לאורה לאו משום ביזוי מצוה קאמר, דכל מיני תשמיש אסור ואפילו לקרות לאורה. אלא טעמיה משום דהוקצה למצוות. דאי לא תימא הכי אמאי לא פריך לרב ור' יוחנן דלעיל דסבירי אסור להשתמש לאורה וכי נר קדושה יש בו, אלא ודאי לא משום ביזוי מצוה קאמר, אבל לרב יהודה דאמר אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה ושרי שאר תשמיש, אלמא לאו משום דהוקצה למצוות הוא, אלא משום דהרצאת מעות הוי תשמיש של ביזוי, להכי פריך ליה וכי נר קדושה יש בו. עכ"ל. ולפי פירושו זה, רב אסי פליג אממירא דרב מתנא אמר רב, וסבירא ליה דדוקא להרצות מעות שהוא תשמיש גנאי אסור משום ביזוי מצוה, אבל שאר תשמיש מותר. וזה על דרך בעל המאור, אלא שהרא"ש אינו מחלק כוותיה בין תשמיש מצוה לתשמיש רשות, אלא מחלק בתשמיש רשות עצמו, אם הוא תשמיש של גנאי כהרצאת מעות או לא. [ומכל מקום לדינא גם הרא"ש מודה דאסור בכל תשמיש, כי הוא פוסק כרב ולא כרב אסי וכמבואר בהדיא בדבריו שם לעיל מינה בדף כ"א ע"ב. ולפי פירושו זה, רב אסור כל תשמיש אפילו שאינו של גנאי, מטעם דהוקצה למצוות. ובפסקיו כתב הרא"ש באופן אחר, וכדלקמן אות ו'].

ד. הרמב"ן במלחמות שם מפרש דשתי המימרות לא פליגן אהדדי, דכי אמר רב אסי אסור להרצות מעות, רבותא קמ"ל שאפילו הרצאת מעות שאינו אלא עיון הקל אסור, כל שכן תשמיש אחר, בין של מצוה בין של קדושה. ואפילו שמואל נמי בשאר תשמישין מודה דאסור, משום דהרואה אומר לצרכו הוא דאדלקה. ואף על פי שיש לו נר אחר, פעמים אדם מדליק כמה נרות בביתו. ולא חלק אלא על הרצאת המעות, מפני שאינו תשמיש אלא הנאה בעלמא וכו'. וכן כתב גם בחידושי שם דף כ"א ע"ב ז"ל, ודאמרין אסור להשתמש לאורה, כל תשמישין במשמע בין דמצוה כגון סעודת שבת בין דרשות, ורב אסי לקמן הוסיף אפילו הרצאת מעות שהוא עיון קל, ואינו נראה כנהנה שמרחוק הוא מרצה אותו, אפילו הכי אסור. ומשום הכי מתמה שמואל עלה דההיא, וכי נר קדושה יש בו. ואם תאמר, בסעודת שבת מאי בזוי מצוה איכא, דהא מצוה היא. לאו מילתא היא, דכל שאדם משתמש ממצוה זו לאחרת, בזוי מצוה היא זו, דמיחזי כמאן דלא חביבא ליה הך מצוה ועביד מצוה אחרית. ועד כאן לא שרין אלא להדליק מנר לנר משום דתריייהו חדא מצוה נינהו כלומר מצות נר חנוכה, ומיין במינו אינו בטל, אבל שאר מצות נראות כמבטלות זו את

המשך דברי מרן הרב יצחק רצאבי שליט"א

ונפסקה השושלת. אף לא אחד יוכל לטעון, שאביו או סבו, הוא מהשושלת שלחשמונאים. מי שיאמר זאת, הוא רק יכול להיות עבד, ותו לא. זה בלבד, יכול להיות הקשר שלו לחשמונאים. הוא יכול להטעות את כולם, שכביכול היה לו קשר משפחתי, אבל הוא אינו הצאצא שלהם.

וז"ל הגמ' בב"ב שם, הורודוס, עבדא דבית חשמונאי הוה. נתן עיניו באותה תינוקת. יומא חד, שמע ההוא גברא בת קלא דאמר, כל עבדא דמרד השתא, מצלח. קם קטלינהו לכולהו מריתיה, ושיירה להייה ינוקתא. כי חזת ההיא ינוקתא דקא בעי למינסבה, סליקא לאיגרא ורמא קלא. אמרה, כל מאן דאתי ואמר מבית חשמונאי קאתינא, עבדא הוא.

ממשיך הרמב"ן לבאר, ואף על פי שהיה בזרע שמעון עונש מן הצדוקים. אבל כל זרע מתתיה חשמונאי הצדיק, לא עברו אלא בעבור זה שמלכו, ולא היו מזרע יהודה ומבית דוד, והסירו השבט והמחוקק לגמרי, והיה עונשם מדה כנגד מדה, שהמשיל הקדוש ברוך הוא עליהם את עבדיהם והם הכריתום. כלומר, אכן היה חטא נוסף בזרע חשמונאי, וזהו שמעון, שהיה כהן גדול, ומובא בגמ' כי התחבר לצדוקים, נגד הפרושים. אבל אומר הרמב"ן, שלא זאת היתה הסיבה לעונשם, כי הוא היה רק אחד, ולא בגללו נענשו כולם. "האיש אחד יחטא, ועל כל העדה תקצוף"? אלא הגורם לעונש היה, בגלל שנטלו המלוכה לעצמם, אף על פי שהם לא היו מזרע יהודה, מבית דוד. והם נקנסו, מדה כנגד מדה. כיון שהם מלכו, הגם שהם לא היו ראויים, לכן באו עבדיהם ומשלו בהם והכריתו זרעם.

המשך פרי חיים חבורה כחורים

כמנהגנו כמו שכתב בהקדמתו (ד"ה הנה אחר שתקרא) והשמטתי וכו' המנהגים, כי מה בצע הלאות אנשים במנהגים שאינן נהוגים אצלנו וכו' ע"כ. (והעתיקו במבוא לש"ע המקוצר הנקרא נוכח השלחן פרק ו' ד"ה ובפרט).

ואכן יש לשאול למה לא השמיט השתילי זיתים הגהת רמ"א זו. ומצאתי בשת"ז הוצאת מכון מראה בהערות והגהות (אות ג') שתירץ בזה"ל, בתימן לא נהגו בדברים שכתב הרמ"א כאן, ואע"פ כן רבינו לא השמיטו כיון שהרמ"א כתב בלשון יש אומרים. ע"י במבוא לחלק א' (ד"ה כלל ג') יעו"ש. וכן בהוצאת מכון שתילי זיתים בפירוש סביב לשולחן (ד"ה י"א) תירץ כן בזה"ל, ולענין מעשה אין מנהגינו לאכול גבינה בחנוכה, גם מהר"ץ בע"ח לא הזכיר מנהג זה. ומ"מ רבינו המחבר לא השמיט דברי רמ"א לפי שהם בלשון י"א ונראים דבריהם. ושמעתי מאחד מן החבורה דאפשר דבזמן השת"ז היה מנהג זה ואחר כך התבטל, ודוחק. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

מענין הפרשה

רמזי חנוכה בפרשת מקץ
"ויהי מקץ" (מ"א, א')

הגאון רבי יעיש קורייני זצ"ל רמז את ענין החנוכה {הנופל בשבת מקץ} בפסוק הראשון הפרשה זו"ל:

"ויהי מקץ וגו' ראשי תיבות: ובימי יונים היהודים ירדו, מצרות קשות צעקו, שמונה נרות תדליק יהיו מאירות, {את תיבת ימים לא פי' ומכאן ר"ת תי' פרעה} וכך פרשו רבותינו עליהם השלום, ח' לילות מדליקים, וישראל הודאה נתנו הכל, עשה מתתיה דגלים, עלינו לברך, ההלל יחיד או רבים" עכ"ל.
{מחמדי שמיים}

בחורים שמעוניינים לשלוח הערות /הארות על החבורה, וכן מי שרוצה לקבל עלונים לבית כנסת 10 ש"ח וכן מי שרוצה לפרסם אפשר במספר 054-8452505

חדש!

"קול יהודי תימן"

058-70-20-222

שליחה 7

השיעור השבועי

של מרן הגאון הרב יצחק רצאבי שליט"א
יועבר בשידור חי כל מוצאי שבת בל"ג
בשעה 8 בערב. האזנה נעימה ומועילה!
ר' שיחה רגילה, חינוך לבעלי חבילה ללא הגבלה

**נשארים מחוברים
למסורת ולמנהגים**

**שערי יצחק
"מנויים לחיים"**

הצטרף עשיתי כחצי חודש לקבלת השיעורים השבועיים של מרן הגאון הרב יצחק רצאבי שליט"א - פוסק עדת חסידים המתקיים מדי מוצש"ק בבית המדרש "פעולת צדיק" כ"ב השיעורים כללים עניינים רבים במנהגי ומסורת יהדות תימן, חידושי הלכות ואגדות, מוסר והשקפה, מעשיות ופרשאות ועוד.

בתרומה ע"ס 50 ₪ לחודש (בהוצאת קבע בציקים או בכרטיס אשראי), תוכל ליתן את חובותיך השבועיים השבועיים, בצירוף דיסק לצפייה או להאזנה של שיעורי אותו חודש.

ניתן להירשם מכספי מעשר

לפרטים והרשמה:
מוסדות יד מר"ץ בני ברק, 053-5358404, 050-4140741
ישיב: yad@maharitz.co.il
איזור ירושלים: "אוצר ספר תימן", ט"ו 054-8476760

ניתן להקדיש כל שיעור לרומא והצלה או לעילוי נשמת. הקדשה תופיע ע"י החבורה וכן בחזיתת השיעור ביוטיוב.

הבצע האלף

אנו פונים בקריאה נרגשת לבני עדתנו הקדושה ק"ק תימן יע"א, להירתם ולסייע בהצלחת ההחזקת הישיבה "פרי עץ חיים" ע"ש מהר"ץ זיע"א בעיר בית שמש, ובנשיאות מרן הרב"ג יצחק רצאבי שליט"א-פוסק עדת תימן.

עפ"י הוראת הרבנים שליט"א ובהמלצתם, בתרומה של שקל ליום (סכ"כ 30 ש"ח לחודש), בהוצאת קבע או בכרטיס אשראי או בהפקדה בבנק הנך יכול להיות שותף בהחזקת הישיבה הקדושה אשר נמצאת בחובות עניינים, ולהצילה מסגירה.

כל שעליך לעשות הוא, לפנות לרב יאיר תם בטל': 053-313327

או במייל at200312@gmail.com

ואנו נשלח לך הודק למילוי (אין צורך בהחתמת הבנק) או בהפקדה לבנק פאנ"י חשבון 539392 סניף 176 וכל המוסף מוסיפים לו מין השמים בברכת שפע ברכה והצלחה

הנהלת הישיבה